

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

**MUTAXASSISLIK FANIDAN YAKUNIY DAVLAT
ATTESTATSIYASI SINOVI DASTURI**

**Ta‘lim yo‘nalishi: 6032100 – Jurnalistika (xalqaro jurnalistika)
bakalavriat ta‘lim yo‘nalishi**

Samarqand - 2025

Dastur Samarqand davlat chet tillar instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining 2025-yil “___” ___ dagi “___”-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

Tuzuvchilar:

X.Z.Xayrullayev – O‘zbek tili, jurnalistika va kompyuter lingvistikasi kafedrasini mudiri, f.f.d., professor

M.A.Xudayberdiyeva – O‘zbek tili, jurnalistika va kompyuter lingvistikasi kafedrasini o‘qituvchisi

Taqrizchilar:

B.N.Turniyazov - O‘zbek tili, jurnalistika va kompyuter lingvistikasi kafedrasini f.f.d., dotsent

F.I.Toshev - “Zarafshon” va “Samarkandskiy vestnik” gazetasi bosh muharriri

Mazkur dastur asosida bitiruvchining mutaxassislik fanlaridan egallagan bilim, malaka va ko‘nikma darajalari DTS talablari doirasida kompleks tarzida baholanadi.

KIRISH

Mazkur dastur 6032100 – Jurnalistika (xalqaro jurnalistika) ta'lim yo'nalishi bo'yicha mutaxassislik fanidan Yakuniy davlat attestatsiyasini o'tkazish tartibini belgilaydi. Dasturda ta'lim yo'nalishida 4 yil davomida talabalarga o'qitilgan umumkasbiy va ixtisoslik fanlari qamrab olingan.

6032100 – Jurnalistika (xalqaro jurnalistika) ta'lim yo'nalishida ijodiy imtihon o'tkazishdan maqsad, abiturienda mazkur soha talab etadigan ijodiy qobiliyat, xorijiy tillarni o'rganish va bilishga qiziqishi, mustaqil fikrlash mahorati, xalqaro mavzularning yoritilishi, xalqaro miqyosda axborot uzatuvchi Xalqaro OAV tizimining shakllanishi va ko'rinishi, xalqaro axborot bozori va uning qonuniyatlari, OAV faoliyatining iqtisodiy asoslari, iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirlar, muassislik va boshqaruv, media-biznes va unda bozor iqtisodiyoti talablaridan kelib chiqadigan zamonaviy tendensiyalar kabi muhim nazariy mavzularni qamrab oladi. "Dunyoning axboriy xaritasi", "raqamli tengsizlik" yangi tushunchalar mazmunini anglashi va xulosalar chiqarish kabi sifatlarning mavjudligini hamda uning dunyoqarashi va fikrlash doirasini aniqlashdir. Ijodiy imtihon jarayonida abituriendlarning quyidagi jihatlariga e'tibor qaratiladi.

XALQARO JURNALISTIKADA YANGILIKLAR

Xalqaro jurnalist kasbi bilimlar, malaka va xususiyatlar taqozo etuvchi mehnat turi sifatida. Kasbiy oriyentatsiya, kasbni tanlash sabablari. Jurnalistik kasb genezisi va taraqqiyoti. Xalqaro jurnalist kasbining o'ziga xosligi. Uning universallik xarakteri. Xalqaro jurnalistika kasbining jamiyatdagi o'rni va roli.

Axborot - jurnalistikaning asosiy quroli, vositasi sifatida. Zamonaviy matbuot nazariyalari. Jurnalistika prinsiplari. Jurnalistik faoliyat erkinligi. Jurnalistikada tasirchanlik va samaradorlik. Jurnalist ommaviy axborot vositasi subyekti sifatida. Axborot bozori hamda media boshqaruv xususiyatlari.

Jahon mass media tizimi va uning mavjud bo'lish muhiti. Mass media tizimining yaxlitlik xususiyati. OAVning differensiyalashuv va

integratsiyalashuv jarayoni, bu jarayonlarga tasir ko'rsatuvchi tizimiy omillar. Mass media tizimiga auditoriya omilining ta'siri.

Jahon jurnalistikasi kishilik jamiyati taraqqiyotining turli bosqichlarida. Jahon jurnalistikasi tarixi umumiy kursini davrlashtirish. Bosma so'z tarixining ozodlik, kishilik jamiyatida insonparvar, umumdemokratik qonun-qoidalarni qaror toptirish uchun kurash tarixi bilan uzviy bog'liqligi. Matbuot va uning ijtimoiy hayotdagi o'rni. Xorijda tarixan ikki yo'nalishdagi matbuotning - demokratik va hukmron tabaqalarning manfaatlarini himoya qiluvchi matbuotning tarkib topishi. Xorijiy demokratik matbuotning umuminsoniy va milliy qadriyatlarning ravnaq toptirishdagi o'rni va ahamiyati. Xorijda nashr qilingan eng muhim davriy matbuot nashrlarining yo'nalishi, mazmuni, ular bilan hamkorlik qilgan mashhur publisist va jurnalistlarning faoliyati. Jurnalistika ijtimoiy institut, faoliyat turi, kasb-hunarlar majmui sifatida.

XALQARO JURNALISTIKADA TAHLILY JANRLAR

OAV tili, matbuot tili, radio tili internet tili. OAV rivojlanishining umumiy tamoyillari. Zamonaviy xalqaro jurnalistikaning maqsad vazifalari. Jurnalistikaning tarixiy tiplari. Elektron OAVning paydo bo'lishi va uning evolyusiyasi. OAVning to'rtinchi hokimiyat sifatidagi nazariyasi va amaliyoti. Zamonaviy axborot agentliklari va ularning vazifalari. Ishlash metodlari, tasnifi. Yangi kommunikatsiya tartibining o'rgatilishi. Internetning paydo bo'lish va bugungi kundagi faoliyati haqida. Jurnalistik matnni yaratish va qayta ishlash qonuniyatlari haqidagi tasavvurlarni talabalarda shakllantirish, jurnalistik asarni tahlil va tahrir qilish metodikasini egallash. Adabiy asar matnidan matbuot, radio va televideniya foydalanishga tayyorlash jarayonida tahrirchilik ishi usullari. Axborotlarning zichligi, ta'sirchanligi va tahliliyligi jihatidan ajralib turuvchi OAV materiallari bilan tahrir obyektini sifatida ishlash. OAV sharoitlarida tahrirchilik ishining ijtimoiy mazmunini va adabiy tahrir hamda jurnalistik materialning adabiy sifatini takomillashtirish jurnalist kasbining ajralmas qismi ekanligi. Tahrirchilik ishi g'oyaviy, ilmiy va adabiy tamoyillarning birligi sifatida

namoyon bo'lishini turli ommaviy muloqot kanallari sharoitlarida (gazeta, radio va televideniya) tahrirchilikning o'ziga xos tomonlari mavjudligi.

MUTAXASSISLIK FANIDAN YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI SINOVINI O'TKAZISH TARTIBI VA UNI BAHOLASH MEZONI

1. Mutaxassislik fanidan Yakuniy davlat attestatsiyasi yozma, og'zaki, test shaklida o'tkaziladi.

2. Yakuniy davlat attestatsiyasini o'tkazish uchun tayanch iboralardan tuzilgan savollar majmuasi attestatsiyadan oldin belgilangan tartibda talabalarga yetkaziladi.

3. Attestatsiya biletlarining har birida (2 ta savol yozma va og'zaki, test 15 tadan tashkil topadi) fakultet dekani va kafedra mudiri tomonidan imzolanib, muhrlangan konvertlarda DAK raisiga topshiriladi.

4. Yakuniy davlat attestatsiyasidagi yozma ish 50 minut, og'zaki 10 minut, test 30 minut davomida o'tkaziladi,

5. Yozma ishlarni tekshirish, taqrizlash va baholash 40 ballik tizimda (har bir savolga 20 ball) amalga oshiriladi.

- savolga to'liq javob berilgan, fikr mantiqiy yaxlitlikda izchil bayon qilingan, savolga shaxsiy nuqtai nazardan asosli fikr bildirilgan bo'lsa -17-20 ball;

- savolning mohiyati yoritilgan, uni misollar va boshqa tushunchalar bilan bog'lashga harakat qilingan, fikrlar bayonida izchillikka ma'lum darajada amal qilingan, mantiqiy yaxlitlik qisman buzilgan, ayrim imlo va grammatik xatolar bulsa -15-17 ball;

- savolning mohiyati to'liq yoritilmagan, fikrlar bayonida ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilgan, mantiqiy yaxlitlikka to'liq erishilmagan hamda ayrim imlo, grammatik va uslubiy xatolar bo'lsa -11-14 ball;

- yuqoridagi talablar bajarilmagan, qo'pol imloviy, grammatik va uslubiy xatolarga yo'l qo'yilgan yoki savolga javob yozilmagan bo'lsa 0-10 ball oralig'ida baholanadi.

5.1. Og'zaki javob shaklida har bir savolga 15 baldan 30 ball beriladi:

- savolga to'liq javob berilgan, fikr mantiqiy yaxlitlikda izchil bayon qilingan, savolga shaxsiy nuqtai nazardan asosli fikr bildirilgan bo'lsa -12-15 ball;

- savolning mohiyati yoritilgan, uni misollar va boshqa tushunchalar bilan bog'lashga harakat qilingan, fikrlar bayonida izchillikka ma'lum darajada amal qilingan, mantiqiy yaxlitlik qisman buzilgan, ayrim imlo va grammatik xatolar bulsa -10-12 ball;

- savolning mohiyati to'liq yoritilmagan, fikrlar bayonida ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilgan, mantiqiy yaxlitlikka to'liq erishilmagan hamda ayrim imlo, grammatik va uslubiy xatolar bo'lsa -7-10 ball;

- yuqoridagi talablar bajarilmagan, grammatik va uslubiy xatolarga yo'l qo'yilgan yoki savolga javob yozilmagan bo'lsa 0-7 ball oralig'ida baholanadi.

5.2. Test shaklida har bir savolga 2 baldan 30 ball beriladi.

6. Barcha javoblarga qo'yilgan ballar yig'ilib, mutaxassislik fani bo'yicha bitiruvchining umumiy bali aniqlanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyov SH.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11.
2. “O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi Prezident farmoni. // Xalq so'zi. 2019. 07.01.
3. “2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Xarakatlar strategiyasini “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili”da amalga oshirishga oid davlat Dasturi. O'z.Res Prezidenti. 2017 yil 7 fevral PF-4947-sonli Farmoni // Xalq so'zi. 2019. 07.01.
4. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016. – 29 b.

5. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O'zbekiston, 2017. – 47 b.
6. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 29 b.
7. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 47 b.
8. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 485 b.
9. Alekseyev K.A. Ilchenko S.N. Sportivnaya jurnalistika. Uchebnik dlya magistrrov. – Moskva., Izd-vo. "Yurayt". 2016.
10. Alimov B. – T.: "Ta'lim-media", 2019 y.
11. Do'stmuhammad X. Jurnalistning kasb odobi muammolari. -T.: Yangi asr avlodi. 2007.
12. Do'stmuhammad X. Xalqaro jurnalistikada gumanitar huquq va kasb etikasi. -T.: O'zDJTU. 2011.
13. Saidov. H. Matbuot – milliy manfaatlar himoyachisi. – Toshkent. 2009.
14. Sovremennaya periodicheskaya pechat Uzbekistana: sistema, tematika, tendensii i problemi funkcionirovaniY. – T.: NOFUz, 2006.
15. Jurnalistlar uchun qisqacha yuridik to'plam. Internyus – O'zbekiston "Fan", 2000.
16. Mo'minov F. Jurnalistika – ijtimoiy institut sifatida. T. 1998.
17. Milton D. Areopagetika. Rech o svobodepechati, obrashennaya k angliyskomu parlamentu /1644/ Kazan.
18. Voroshilov V.V. Jurnalistika. Uchebnik. Izdatelstvo Mixaylova V.A. S. – Peterburg. 1999.
19. Nesterenko F.P., Ernazarov K.T., Mamatova Y.M. Trud jurnalista professionalism, tvorchestvo, masterstvo. Uchebnoyeposobiye. – T.: 2002.
20. Zakoni i praktika Sredstv Massovyx Informatsiy v stranax Yevropi, Ameriki. Izdatelstvo. "Galeriya" Moskva. 1999.

21. Zakoni i praktika Sredstvo Massovoye Informatsii v stranax SNG I Baltii. Izdatelstvo. "Galeriya" Moskva. 1999
22. Saidov H, To'xliyeva N. Reportyorlik mahorati T.: "Ma'naviyat", 2008.
23. Lug'at. (Jurnalistika, Reklama Pablik rileyshnz) – Toshkent.: Zar qalam. 2003.
24. Toshev B. Xalqaro tashkilotlarning mualliflik huquqiga oid aktlarning huquqiy maqomi. – Toshkent., 2007.
25. Tertichniy A.A. Analiticheskaya jurnalistika: Uchebnoye posobiye dlya studentov vuzov. – M.: Aspekt-press, 2010.
26. Melnik G.S., Teplyashina A.N. Osnovi tvorcheskoy deyatelnosti jurnalista. – SPb.: Piter, 2006. – 272 s.
27. Mo'minov F.A. Jurnalistskoye rassledovaniye –T.: Universitet, 2002.
28. Journalism: new challenges, Edited by: Karen Fowler-Watt& Stuart Allan, 2013
29. Lazutina G.V.Osnovi tvorcheskoy deyatelnosti jurnalista. M. 2004.
30. The handbook of journalism studies, Edited by Karin Wahl-Jorgensen Thomas Hanitzsch, 2009.
31. Alfred Lawrenz Lowrenz, John Vivian. News Reporting and Writing.USA, Brown and Benchmark, 1996.-616p.
32. Mamatova Y. Sulaymonova S. Haqiqat izlab: O'zbekistonda jurnalist surishtiruvining samaradorlik omillari. O'quv qo'llanma.T., 2015.
33. Melvin Mencher. News reporting and Writing. – Seventh edition. - USA, Brown and Benchmark, 1997, -712p.
34. Brian S.Brooks, George Kennedy, Daryl R.Moen, don renly. News Reporting and writing. Sixth Edition. (The Missouri group). USA: Bedford/st. Martin's, 1999. – 579 p.
35. John r. Bender, Lucinda D. Davenport, Michail W. Darger, fred fedler"Writing and reporting for the Media"—New York Oxford university press. P-478.
36. Xudoyqulov M. Jurnalistika va publitsistika (qayta ishlangan va to'ldirilgan o'quv qo'llanma). – T.: Tafakkur, 2011.
37. Qosimova N. Toshpoo'latova N. Shofayziyeva N. OAV tahririyatlari uchun o'quv qo'llanma. –T., 2008.

38. Qosimova N. Fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda nodavlat notijorat tashkilotlari va ommaviy axborot vositalarining roli. –T.: “Turon iqbol”, 2015 y.
39. Qosimova N. Global iqlim o‘zgarishi va jurnalistika. –T.: “Turon iqbol”, 2016 y.
40. Qosimova N. O.Isakov. O‘zbekiston ommaviy axborot vositalarida nogironlik mavzusining yoritilishi. T.: YUNESKO”, 2017 y.
41. Qosimova N. Internet nodavlat notijorat tashkilotlar faoliyatida. –T.: “Turon iqbol”, 2016 y.
42. Qosimova N. Onlayn jurnalistika. – T.: “ Ozkitobsavdonashriyoti”, 2020 y.
43. Qosimova N. Ziddiyatli vaziyatlarda jurnalistika. – T.: “O‘zkitobsavdonashriyoti”, 2020 y.
44. Qurbon N. Tahliliy jurnalistika. – T.: “O‘zkitobsavdonashriyoti”, 2020 y.
45. Qurbon N., Saidov F. Jurnalistikaning huquqiy asoslari. – T.: “O‘zkitobsavdonashriyoti”, 2020 y.
46. Introduction to Journalism Student Activities Book, by Dianne Smith, MJE, 2010.
47. Phillip L.Harris, Television Production and Broadcast Journalism. 2th edition. The Good heard – Willcox Company, Inc, USA, 2012.
48. Carole Rich. Writing and Reporting News. A.Coaching method/Second edition. USA:Wadsworth Publishing Company,, 1991, -272p.
49. Karimov A.A. Audiovizual jurnalistika (telejurnalistika), T.: O‘zDJTU, 2012.
50. Kuznetsov G.V. Tak rabotayet jurnalisti TV, “Aspekt Press”, 2004g.
51. Kuznetsov G.V., Svik V.L., Yurovskiy A..YA,.Televizionnaya jurnalistika, M.: “Visshaya shkola” 2002g.
52. Masterstvo efirmogo vistupleniya, M.: 2002.
53. Muratov S.A., Televizionnaya obsheniya b kadre i za kadrom, M.: 2003.
54. Svik V.L. Televizionnaya jurnalistika, M.: “Aspekt Press”, 2004g.
55. Lukina M.,Texnologiya intervyu, 2005.
56. “Radiojurnalistika”. 2-izd. M “Visshaya shkola”, 2004.
57. Smirnov V.V. “Janri radio jurnalistiki”, Uchebnoye posobiye. M. 2004.
58. Radioefir. Sbornik, 2003.

59. Bosma ommaviy axborot vositalarida media-biznesni yuritish asoslari. Amaliy qo‘llanma. T. 2008.
60. Bosma ommaviy axborot vositalari taxririylatlari uchun qo‘llanma. T. 2008.
61. Gurevich. S. M. Ekonomika otechestvennix SMI. M.2004.
62. Osnovi media biznesa. M., 2001.
63. Vartanova E. Mediaekonomika zarubejnix stran. M.2003.
64. Voroshilov V.V. Jurnalistika. M., 2001.
65. Voroshilov V.V. Jurnalistika i rinok: problemi marketinga I menedjmenta.
66. Toshpo‘latova N. Jurnalistikaning xalqaro huquqiy asoslari. O‘quv qo‘llanma. Toshkent. O‘zDJTU, 2012.
67. Toshpo‘latova N. Jurnalistika psixologiyasi. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent., Sano-STANDART n-ti. 2013.
68. Shesterkina L.P., Nikolayeva T.D. Metodika televizionnoy jurnalistiki, M.: “Aspekt Press”, 2012.
69. Ortikova Y. Interaktiv jurnalistika. T.: Mumtoz so‘z, 2008.
70. Digital Journalism: Making News, Breaking News. US, New York, Open Society Foundations. 2014, R.364.
71. Ismailova K.F. Mejdunarodnoye radioveshaniye. T., UMED, 2006.
72. Ismailova K.F. V rejime pryamogo efira. T.: MSPJ, 2007.
73. Ismailova K.F. Golos peremen. T.: Nasaf, 2011.